

Om narcoanalysen i den retspsykiatriske observation. En casuistik.

Af reservelæge H. VOLDBY.
Rigshospitalets psykiatriske klinik.

Selvom narcoanalysen efterhånden synes at have nået en ret udbredt anvendelse indenfor retspsykiatrien, hersker der — ikke blot herhjemme, men også i udlandet — nogen uenighed om, hvorvidt denne anvendelse er berettiget. Kan der fra juridisk side rejses tvivl om tilladeligheden af denne specielle metode og krav om stærkt begrænset brug deraf, er det set fra lægelig side utvivlsomt, at den i mange tilfælde kan være et vigtigt hjælpemiddel, når kriminelle handlingers motiver og psykologiske mekanismer skal klarlægges.

Professor Strömngren har i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab (3. hefte 1949) gjort emnet til genstand for en mere indgående vurdering, idet han i nævnte artikel bl. a. anfører, at narcoanalysen dels kan hjælpe til en forståelse af forbrydelsens patologiske baggrund i løbet af relativ kort tid (som det netop ofte er ønskeligt ved retslige observationer), dels kan bevirke, at den retspsykiatriske erklæring kan få anderledes fast grund under fødderne og ikke i så høj grad må baseres på formodninger og kliniske indtryk.

Da jeg ganske kan slutte mig til de af professor Strömngren fremsatte synspunkter, skal jeg ikke her fremkomme med teoretiske overvejelser emnet vedrørende, men henvise til nævnte artikel. I det følgende vil jeg derimod give et eksempel på, hvad narcoanalysen rent praktisk har kunnet yde, idet jeg da skal referere et observationstilfælde, der forekommer mig velegnet til at demonstrere dette. Trods langvarige, indgående mentalobservationer var det ikke lykkedes blot nogenlunde tilfredsstillende at trænge til bunds i tilfældets psykopathologi, før anvendelsen af narcoanalyse medførte en vidtgående klarlæggelse deraf.

Det drejer sig om en 37-årig gift mand, der i 1950 gennem 3 måneder var indlagt i Rigshospitalets psykiatriske klinik til retslig observation (journal 1487/50), idet han 3 måneder før indlæggelsen havde ombragt sine to henholdsvis 8 og 4 år gamle sønner ved strangulation. — Observandens moder havde i overgangsårene gennemgået en sindsygdом; hans fader havde uden kendt årsag forladt hjem og 6 børn kort efter observandens fødsel. Observanden opvoksede hos moderen under meget små kår og måtte som sine søskende tidligt tage beskæf-

ligelse udenfor hjemmet. Efter skolegangens afslutning arbejdede observanden nogle år ved landbrug, men nærrede ikke større interesse derfor, hvorfor han i 20 års alderen påbegyndte uddannelse som diakon. Han var derefter gennem en årrække plejer ved et sindssygehospital, indtil han i foråret 1946 købte et plejehjem, som han siden har drevet. Han indgik i 1939 ægteskab med sin nuværende hustru, der er 1 år ældre end han. I ægteskabet var der de to nævnte børn. — Observanden skulle stort set have været rask i legemlig henseende, bortset fra, at han siden efteråret 1949 havde haft symptomer på mavekatarrh, der dog var bedret væsentlig gennem diæt-behandling. — Om observandens psykiske habitus var af hustru og familie oplyst: han havde altid været en ener, indesluttet, fåmælt, „fuld af mindreværdsfølelser“, hæmmet i omgang med andre mennesker. Han var altid rolig og behersket, „næsten for rolig“, kom tilsyneladende aldrig i affekt, viste det i al fald ikke, var aldrig opfarende eller hidsig. Han var fra ungdommen stærkt religiøst interesseret, men ikke på nogen overspændt måde. Af livssyn var han pessimistisk, uden evne til at se lyst på tingene og til at glæde sig over noget. Han var meget nærtagende og sårbar, afreagerede sent, kunne gå i lange tider og gemme på en eller anden uoverlagt bemærkning fra hustruens side. Sådanne kunne let falde, da hustruen er observandens absolutte modsætning, livsglad og munter, ret rap i replikken, og det kunne vel ske, at hun kunne føle sig irriteret af hans uafrystelige sindsro og sagtmødighed. Til børnene følte observanden sig meget nær knyttet, var efter hustruens opfattelse „nærmest for god ved dem“. — Observanden var af stemning altid ens, og han skulle efter hustruens mening aldrig have haft egentlige depressioner, i al fald havde det ikke kunnet spores udadtil. Da han i foråret 1946 besluttede sig til at forlade sin stilling som plejer på sindssygehospitalet og købe plejehjemmet, havde hustruen nok indtryk af, at han var noget ubeslutsom og bekymret for den med købet opkommende ændring i familiens levevilkår, men at han skulle være deprimeret eller på anden måde syg, faldt hende ikke ind. Observanden foretog på dette tidspunkt en aften i tilslutning til sexuel samkvem med hustruen et kvælningsforsøg på hende, men afstod fra fuldbyrdelse af handlingen, da hun skreg op (herom videre nedenfor). Denne reaktion fra observandens side kom ganske bag på hende, da han ellers havde virket ligevægtig, men hun slog sig dog hurtigt til ro og først efter de nu påsigtede handlinger er det blevet hende klart, at „han virkelig var farlig“ hin aften i maj 1946. Hun opfattede hans handling som et udslag af hans bekymring for fremtiden, men kunne iøvrigt ikke dagene før eller efter denne handling mærke noget påfaldende på observanden i psykisk henseende. Hun fik dog overtalt ham til at tale med sindssygehospitalets overlæge, men nogen behandling blev ikke institueret, og observanden fortalte da heller ikke overlægen noget om kvælningsforsøget — hvilken fortællelse hustruen var enig med ham i. På samme måde som observanden da dengang i

1946 i det stille gik og gjorde sig bekymringer og spekulerede over eventuelle fremtidige problemer, var hustruen tilbøjelig til at tro, at han også i den sidste tid før drabene havde gjort sig bekymringer om arbejdet på plejehjemmet. Der var ingen økonomiske vanskeligheder, men meget at bestille i det daglige og da navnlig for hende, hvilket lå ham meget på sinde. Hustruen mente, hun nu og da havde ladet en bemærkning falde om, at „det hele ikke var sliddet værd“, og selvom hun ikke mente noget særligt dermed, tvivlede hun ikke på, at observanden kunne have taget sig en sådan ytring nær. — Hustruen havde ikke haft indtryk af, at observanden var undergået nogen psykisk ændring i den sidste tid før drabshandlerne. Der skulle efter hendes opfattelse ikke i det ægteskabelige samliv have været særlige konflikter, og der var ingen seksuelle problemer. Børnene artede sig vel. Den ældste dreng havde lidt en del af asthma, hvilket havde bekymret observanden, men drengens sygdom var bedret kende- ligt, efter at der var iværksat en ny behandling (adskillige måneder før drabene).

Selv oplyste observanden om sine forhold: Barndomshjemmet var præget af de små kår, idet moderen alene måtte sørge for hjemmets opretholdelse; hun var gennem årene noget nervøs og uligevægtig, idet hun „sled sig op for børnene“, men der bestod stedse det bedste forhold mellem hende og børnene som også blandt disse indbyrdes. Observanden mente selv at være noget „tung“ af humør, men ville dog ikke være egentlig sortseer, selvom det var ham klart, at han gerne virkede således på sine omgivelser, idet han godt nok er noget fåmælt og indesluttet og har noget vanskeligt ved at etablere kontakt med andre mennesker. Han mente ikke at være særlig nærtagende eller sårbar, men han er dog slem til at spekulere over tingene, og han afreagerer meget langsomt. Han ville altid have været rolig og behersket, kunne ikke let bringes ud af fatning. Til arbejde ville han altid have været stabil og omhyggelig, måske noget pertentlig. Han har fra barndommen været religiøst indstillet, og hans hele livsførelse og syn på tilværelsen har været præget deraf. Han vil ikke have næret specielle interesser udenfor det daglige arbejde, og han og hustruen deltog kun lidt i selskabelighed. Observanden nød aldrig spiritus. Det ægteskabelige samliv skulle være godt. Han og hustruen var ganske vist i psykisk henseende diametrale modsætninger — idet hun var langt mere udadvendt, livsglad og talende end han — men „de supplerede hinanden godt“. De har såvel i det daglige arbejde som i det religiøse spørgsmål været fuldstændig på linie med hinanden. Også i sexuel henseende skal samlivet have været harmonisk, således som observanden i det hele taget anså sig for at være fuldt normal i sexuel henseende med normal sexualdrift og normale sexualvaner. — Iøvrigt var de to nu afdøde drengebørn det centrale i observandens tilværelse. Han holdt umådelig meget af dem, og deres velfærd lå ham mest af alt på sinde. Netop derfor var han ofte bekymret for den

ældste søn, der led af asthma, men det havde været observanden en betryggelse at se, at sønnen efter iværksættelse af en ny behandling efteråret 1949 var bedret kendeligt. Også var det i forholdet til børnene, at der mellem observanden og hustruen kunne opkomme mere dybtgående uoverensstemmelser, idet hustruen med sit mere raske og impulsive væsen, oftere end observanden kunne finde det rimeligt, gav børnene en „omgang“ — det være sig i form af udskælden eller (sjældnere) en lussing. Observanden ville i denne forbindelse af og til have bebrejdet hustruen hendes impulsivitet og opfarendhed.

Observanden mente ikke at have tendens til depressioner, ja ville ikke mene han nogensinde — før nuværende tilfælde — havde været psykisk syg. Han vidste godt, at det mentes, at han var deprimeret, da han i 1946 forlod sindssygehospitalet for at overtage hvilehjemmet, men han ville ikke selv betegne den daværende tilstand som sygelig. Han og hustruen havde i tiden inden købet af plejehjemmet ofte talt om, at det kunne være rart, om de fik deres eget. Navnlig var hun opsat derpå, mens observanden fandt det mere betænkeligt, at de lod gode stillinger og god bolig. Forhandlingerne om overtagelsen af plejehjemmet stod på gennem en månedstid, og som herunder dagene gik, følte observanden sig ud fra nævnte overvejelser mere og mere bekymret for det skridt, han var i færd med at foretage, og især følte han sig ængstelig for, at det ikke skulle gå i økonomisk henseende, samt at hustruen skulle få for meget at bestille. Han kom da efterhånden ind på den tanke, at han satte hele familiens velfærd på spil, således at det var hans skyld, hvis flytningen — som han frygtede det — skulle falde uheldigt ud. Da han til slut havde aftalt købet af plejehjemmet, forsøgte han i sidste øjeblik at komme ud af det igen, idet han, da papirerne skulle underskrives, bad sælgeren om at lade handlingen gå tilbage, hvilket denne dog nægtede. Det var et par dage efter denne hændelse, observanden foretog det omtalte kvælningsforsøg mod hustruen. Han var sikker på, at han igennem adskillige dage havde overvejet at „redde“ hende — som også børnene — ved at berøve dem livet. Den praktiske realisation af denne tanke havde han dog ingeniende planlagt, og det var en pludselig indskydelse, der førte til, at han netop forsøgte at kvæle hustruen. At det skete i tilslutning til sexuel samkvem, måtte han anse som værende af underordnet betydning, i al fald ville han ikke anse hændelsen for at have nogen som helst sexuel baggrund. Han mente selv, at han senere blev enig med hustruen i at opsøge hospitalets overlæge, men angav derom desuden, at han efter aftale med hustruen undlod at fortælle lægen om det væsentligste nemlig kvælningsforsøget. Han begrundede dette med, at han anså en omtale deraf for overflødig; dels var der „ikke sket noget“, dels var han angivelig efter handlingen kommet til en klarere vurdering af egne bekymringer, havde specielt indset, at de i nogen grad var overdimensionerede.

Observanden var ikke tidligere straffet. Han var nu sigtet for manddrab, idet han ved kvælning havde aflivet sine to sønner. Han anførte

herom: Han havde nogle dage før drabshandlingerne været forkølet, „tyk i halsen“ med hovedpine lokaliseret til baghovedet. Dagen før hændelsen havde han sammen med hustruen været i kirke og om eftermiddagen på visit hos nogle bekendte. Om aftenen følte han sig utilpas og febril, men han tog dog ikke temperaturen, mente heller ikke, den kan have været særlig høj. Han huskede endvidere, at han den aften fik en „underlig støj i hovedet“; støjen lød for begge øren, men syntes iøvrigt ikke at komme udefra, men at opstå „inde i hovedet“ som en snurren eller susen. Hørelsen var ikke derunder nedsat, og der var ikke øresmerter, men fremdeles nakkehovedpine. Han havde pågældende dag og de foregående dage taget enkelte magnyltabletter, iøvrigt ingen medicin. Hvordan natten forløb, erindrede han intet nærmere om men derimod, at han følgende morgen hørte „et forfærdeligt spektakel“. Der kom en stærk angst over ham, idet han specielt blev grebet af en frygt for, at der skulle ske børnene noget. Derefter stod hændelserne for ham i en tåge, måske huskede han, at han ledte efter et halstørklæde, men han huskede derefter ikke nærmere, specielt ikke noget om drabshandlingerne. Han var ikke i stand til at sige, hvorledes han opfattede omtalte støj, d. v. s. om han eksempelvis opfattede den som udtryk for dommedag, krigsudbrud eller lignende. Observanden blev få timer efter drabshandlingerne indbragt i sindssygehospital. Også for de første dage af opholdet på sindssygehospitalet var observandens erindring yderst sparsom; han erindrede egentlig kun, at han i et par dage følte spænden og trykken i hovedet. Denne fornemmelse svandt pludselig en nat, idet han samtidig „ligesom hørte et knald inde i hovedet“. Det var som om tilstanden derefter bedredes, han følte sig fuldstændig klar, og det blev ham nu hurtigt åbenbart, at han lå på sindssygehospital samt, at han havde udført de påsigtede handlinger. Den følgende tid på hospitalet stod ganske tydeligt for ham. Han anså det som en indlysende selvfølge, at han i gerningsøjeblikket var sindssyg og fremdeles var det i de følgende dage, indtil han nævnte nat (to dage efter drabene) følte en pludselig bedring af tilstanden. Han ville derefter atter have været rask og specielt ikke sindssyg. Han havde dannet sig den anskuelse, at han udelukkende var blevet sindssyg på grund af den legemlige sygdom, således som han havde beskrevet den med hovedpine, øresusen, svækket almenbefindende og muligvis feber. Derimod ville han benægte, at han i de seneste måneder før drabshandlingerne skulle have været i mere udtalt grad ude af sjælelig ligevægt, således som han også ville benægte mere udtalte sjælelige traumer af den ene eller anden art. Dog var observanden tilbøjelig til at tro, at han siden oktober—november 1949 havde været noget nervøs, d. v. s. mere nærtagende og sårbar og tillige lidt mere stemningslabil end ellers. Dette satte han selv i forbindelse med de tidligere omtalte mavesymptomer, der iøvrigt gradvis svandt under behandling. Iøvrigt så han i den omstændighed, at han skulle være blevet nervøs af en mavelidelse, en støtte i den af ham fremsatte anskuelse, at hans sindssygdom skulle

være en følge af en legemlig lidelse, f. eks. en byld på hjernen. — Ud fra den opfattelse, at han havde handlet i sindssyg tilstand, at han ikke havde været sig selv bevidst, følte observanden ingen egentlig skyld. Han sørgede meget over tabet af børnene, men han følte sig ikke brødebetyngtet. Hvis han havde gjort det, ville han ikke have kunnet leve livet videre. Han indrømmede dog i denne forbindelse, at han de første dage efter „opvågningen“ på sindssygehospitalet for første og eneste gang i sit liv med dybeste alvor overvejede at berøve sig livet, men dette var ikke på grund af nogen anger eller samvittighedsnag men af sorg over, at han havde mistet det kæreste i tilværelsen. Han bebrejdede sig desuden nu bagefter, at han ikke hin aften før drabshandlingerne søgte læge, „så kunne måske det hele være undgået“.

Observandens hustru har i alt væsentligt bekræftet observandens fremstilling. Hun fremhævede, at hans handlinger kom ganske bag på hende — således som det iøvrigt også var tilfældet, da han i 1946 forsøgte at kvæle hende — specielt forekom observanden hende ikke psykisk påfaldende aftenen før drabene så lidt som i den seneste tid forinden. Da hun hin morgen mod sædvane var stået op før observanden for at skåne ham under hans forkølelse, fandt hun ved sin tilbagekomst til soveværelset dettes dør aflåst, hvad den ellers ikke plejede at være, idet der end ikke plejede at være nøgle i låsen. På hendes tilråb låste observanden døren op, men han virkede da ganske forstyrret, talte om, at det suste og bruste for hans øren samt, at der ikke skulle ske børnene noget. Hun vendte iøvrigt derefter sin opmærksomhed mod børnene og talte ikke påny med observanden, før han havde fået indsprøjtning af lægen. Da hun adskillige dage (8—10) senere besøgte ægtefællen på sindssygehospitalet, forekom han hende at være psykisk rask bortset fra, at han på naturlig vis var nedbøjet over børnenes død, idet han var ganske klar over, hvad han havde foretaget sig. Også overfor hende har observanden fremsat den antagelse, at han havde handlet i sindssygdom opstået i tilslutning til hans legemlige sygdom. Da hustruen overfor ham skulle have udtalt, at det var hendes skyld, at det hele var sket, idet hun dermed mente, at hun ikke i det daglige hjemlige samliv skulle have været tilstrækkelig forstående og omgængelig, havde han pure afvist denne tanke.

Om observandens tilstand i den nærmeste tid efter indlæggelsen på sindssygehospitalet er i erklæring af hospitalets overlæge udtalt: „Ved indlæggelsen her på hospitalet var han rolig, men en del medicinpåvirket og ikke til at komme i kontakt med. Han blev derfor lagt til sengs og nærmere undersøgelse opsat indtil videre. De første dage klagede han over „spektakel i hovedet og trykken i baghovedet“, han var bortgemt og interesserede sig ikke for omgivelserne, men svarede adæquat på spørgsmål. Man afstod imidlertid fra nærmere udspørgen. Tredie dag var han fuldstændig klar, samlet og i stand til at gøre rede for sine personlige forhold. Han oplyste, at han i de første dage havde haft spektakel i hovedet, men at han om natten havde mærket lige-

som et knald inde i hovedet, og derefter var det, ligesom det lettede på det tryk og spektakel, han havde følt. I de følgende dage var han rolig og tilsyneladende naturlig, talte med personalet og patienterne om almindelige ting, men berørte ikke forholdene i hjemmet. I den første ugestid lod man ham i ro, men tog derpå en mere indgående samtale med ham. I begyndelsen svarede han roligt og naturligt, forklarede, at han i nogle dage havde været forkølet og efterhånden havde fået en underlig støj i hovedet. Støjen havde karakter af knitren og buldren, men ikke stemmer. Efterhånden som man kommer nærmere ind på begivenhederne forud for indlæggelsen, bryder han ud i gråd og holder den ene hånd for ansigtet, og under stadig gråd kommer lidt efter lidt besvarelsen af de forskellige spørgsmål. Det fremgår heraf, at han er klar over, hvad der er sket.“

Skønt der under observandens langvarige ophold i Rigshospitalets psykiatriske klinik førtes talrige indgående samtaler med ham om hans psykiske tilstand før og under drabshandlingerne som også om de nærmere omstændigheder ved selve handlingerne, lykkedes det dog kun — som det også fremgår af ovenstående — i meget begrænset omfang at få disse forhold mere indgående belyst. Dels syntes observanden i større eller mindre udstrækning at have glemt eller „fortrængt“ væsentlige momenter, dels talte han ugerne mere indgående om det passerede, da han regelmæssigt derved bragtes i betydelig affekt. Mere afgørende var dog det forhold, at observanden dels syntes meget blufærdig ved omtale af personlige forhold, dels og navnlig savnede ønske om og evne til at trænge dybere ind i de relevante sjælelige problemer. Det blev da foreslået observanden at lade sig underkaste narcoanalyse, hvorved der måtte formodes at være en mulighed for at opnå den ønskede kontakt. Observanden erklærede sig indforstået med en sådan behandling efter at være gjort bekendt med dens muligheder og blev underkastet to sådanne narcoanalytiske behandlinger. Han oplyste herunder på mange punkter som tidligere, men anførte — og enslydende ved hver behandling — desuden: Ægteskabet skal ikke have været helt så godt, som han har villet give det udseende af. Ægtefællerne holdt meget af hinanden, men hustruen var meget impulsiv og noget hård, hvilket ofte havde gjort observanden ondt, især når hun fór lidt for hårdt frem mod børnene. Hun havde ikke været slem til at slå dem, men kunne ofte nok efter hans mening være unødigt hård imod dem, mens han mente, de skulle tages med det gode. Når hustruen således havde været opfarende overfor børnene, kunne det ske, at de grædende kom til ham for at søge beskyttelse, og gentagne diskussioner, han havde haft med hustruen herom, havde intet ændret. I oktober 1949 skete der desuden i ægteskabet en ting, observanden tog sig meget nær. Ægtefællerne havde på dette tidspunkt besøg af observandens svigermoder, og da denne ved en lejlighed på urigtig måde refererede en samtale, hun havde haft med en af plejehjemmets patienter, gjorde observanden hustruen opmærksom på det urigtige i fremstillingen. Hustruen

tog dette som en kritik fra observandens side overfor svigermoderen, og hele sagen endte med, at hustruen erklærede, at hun nu forlod hjemmet sammen med svigermoderen og måske ikke kom tilbage til mand og børn igen. Observandens svigermoder stod netop for at skulle rejse, men det havde ikke været tanken, at hustruen skulle med. Sagen jævnedes iøvrigt allerede inden, hustruen forlod hjemmet, men observanden følte sig dog ikke helt rolig, før hun var hjemme igen nogle dage senere. Siden ville observanden ret jævnlige have spekuleret over denne hændelse og havde da frygtet, at hustruen måske en dag for alvor i tilslutning til en eventuel ny konflikt skulle forlade hjemmet, hvorefter han ikke mente alene at kunne klare hjemmets og børnenes pasning på forsvarlig vis. Observanden mente da ikke, han siden hin oktoberdag havde været helt sig selv; han havde spekuleret over de nævnte forhold, havde følt sig langt mere nærtagende og uligevægtig end ellers. Han havde da tillige i de forløbne måneder af og til strejft den tanke, at det måske var bedst, om børnene ikke var i live, når han ikke kunne skaffe dem en tålelig tilværelse, i fald hustruen forlod hjemmet. Hun talte iøvrigt aldrig senere om at gøre dette, og hendes væsen overfor observanden og børnene var ikke anderledes end førhen. — Om selve drabshandlingerne og den sidste tid forinden angav observanden under narcoanalysen: Aftenen før drabene følte han sig legemligt syg med hovedpine og susen for ørene. Netop den aften skete det, at en af drengene på grund af lettere forkølelse ikke kunne tages i bad, men i stedet skulle vaske fødder inde i stuen. Drengen var herunder så uheldig at vælte vandfadet, så vandet løb ud på gulvet. Hustruen tog i den anledning ret stærkt på veje overfor drengen, hvilket observanden fandt ganske urimeligt, da han mente, at det ubetinget drejede sig om et hændeligt uheld. Ud fra denne hændelse begyndte observanden atter at spekulere på fremtiden, idet han nu tillige følte sig meget bekymret over sin egen sygdom. Hvis denne sygdom udviklede sig yderligere (hvis det f. eks. var en svulst på hjernen), ville børnene blive overladt alene til hustruens varetægt, hvilken tanke efter det netop passerede forekom ham vanskelig at bære. Under spekulationer af denne art dukkede forestillingen om børnenes undlivelse atter op, men tog dog ikke mere afgørende form. Observanden erindrer, at han pågældende aften ved indsovningen var stærkt nedtrykt. Følgende morgen vågnede observanden meget tidligt, før hustruen, og lå længe og spekulerede, fandt alting håbløst, tænkte påny på hustruens uheldige holdning overfor børnene som også på sin egen sygdom, der nærmest var forværret med tiltagende hovedpine og øresusen, så han blev besat af frygt for at blive sindssyg. Han mente ikke, at han fattede planen om at aflive børnene, før hustruen havde forladt soveværelset, men erindrede, at han derefter følte sig mere og mere fortvivlet for børnene samt, at han besluttede sig til at gøre en ende på deres liv. Han erindrede tillige, at den voldsomme øresusen var i høj grad medvirkende til, at tanken kom til udførelse. Han opfattede ligesom en stærk støj fra stuen ved

siden af, og dette „satte hans fantasi i bevægelse“, uden han dog nu nærmere kunne gøre rede for fantasiernes indhold. Han erindrede, at han kom i en tilstand af voldsom, panikagtig angst, og at det var denne angst, der fik ham til at handle, idet angsten blandt andet indbar, at der skulle ske børnene noget ondt. Han låste sovekammerdøren med en nøgle, der lå på toiletbordet og erindrede derefter, at han strangulerede børnene; han mente, de begge sov, men at den yngste begyndte at græde. Efter gerningen var bragt til udførelse, låste han på hustruens tilråb døren op, men erindrede derpå intet om de nærmest følgende timer. Under de første dage i sindssygehospitalet havde observanden en stadig erindring om den voldsomme angst, han i gerningsøjeblikket havde gennemlevet som også om den tanke, han havde haft: at børnene skulle frelses. Selve handlingen tænkte han ikke nærmere over eller huskede den måske overhovedet ikke. Han mente, at han i disse dage var ganske klar, ikke hallucineret, vel vidende hvor han befandt sig. Først to dage senere gik hele hændelsen op for ham, og han ville tro, at han derefter hele tiden havde kunnet huske det passerede, men at han nødvendig havde villet tænke derpå eller tale derom. — Observanden tilføjede, at han havde haft en del samvittighedsnag, fordi han hidtil overfor lægerne under observationen havde lagt vægt på noget forkert, d. v. s. han mente, han uberettiget havde fremhævet den omtalte hovedpine og øresusen som eneste årsag til drabshandlingerne, mens disse årsagsmomenter ikke var eneafgørende, men dog skyld i, at hans fortvivlede tanker kom til realisation. — Observanden ville ikke mene, at han tænkte på at aflive hustruen eller sig selv.

De under narcoanalysen fremkomne oplysninger blev under senere samtaler forelagt observanden, der iøvrigt i alt væsentligt selv erindrede, hvad han havde fortalt. Han erkendte da, at detaljerne i det fremsatte var i overensstemmelse med virkeligheden, men på eet punkt måtte han dog tage afstand fra egne udtalelser. Han mente således ikke, at den ægteskabelige disharmoni, han under narcoanalysen havde omtalt, skulle tages alt for alvorligt, ej heller at den skulle have bragt ham i en sådan sjælelig uligevægt, at den dermed skulle have spillet en mere afgørende rolle for de påsigtede handlingers realisation. Tværtimod ville han fastholde som sin personlige overbevisning, at han var blevet sindssyg som følge af en organisk hjernelidelse. En støtte i denne antagelse ville han se deri, at han i 1946 *ikke* havde kvalt hustruen; han mente dengang at have været fuldstændig bevidsthedsklar i handlingsøjeblikket, og derfor kunne han afstå fra at føre handlingen til ende (ganske vist fordi hustruen skreg op). Når han ikke ved de nu påsigtede handlinger havde kunnet „standse sig selv“, skulle da grunden være, at han ikke var bevidsthedsklar, men sindssyg på grund af den legemlige sygdom. — At der i ægtefællernes syn på børneopdragelse var visse betydelige uoverensstemmelser, ville observanden dog ikke benægte og stillet overfor den kendsgerning, at hustruen, engang hun besøgte ham i sindssygehospitalet, udtalte,

„at det hele var hendes skyld“, måtte han medgive, at hun åbenbart havde været opmærksom på nævnte uoverensstemmelser og tillige havde tillagt dem en vis betydning ud fra hendes kendskab til hans sårbare sind. Overfor spørgsmålet om, hvorfor observanden havde fortiet f. eks. hændelsen i oktober 1949 og hændelserne aftenen før drabs-handlingerne, erklærede han, at han ikke ville drage sådanne ting frem i lyset, da det muligt kunne opfattes derhen, at han ville skyde skylden på hustruen, og under alle omstændigheder ville han nødig gøre hende ondt. — Observanden angav, at kvælningsforsøget i 1946 kom til udførelse på grund af hustruens vægelsindethed (det ene øjeblik gik hun imod købet af plejehjemmet, det næste øjeblik var hun stemt derfor), idet den fik hans i forvejen af bekymringer stærkt belastede nerver til at bryde sammen. For de nu påsigtede handlinger ville han ikke anerkende sjælelige årsagsmomenter, men fastholdt, at han havde handlet i sindssygdom udløst af legemlig sygdom.

Under opholdet i Rigshospitalets psykiatriske klinik røbede observanden på intet tidspunkt tegn på nogen sindssygdom. Han gav sig kun lidt af med de andre patienter, læste eller var beskæftiget med håndarbejde, var hjælpsom overfor personalet i den daglige husgerning. Han var af stemning noget trist og trykket på adæquat vis, men virkede ikke depressiv i patologisk grad. Han var gennemgående behersket, men dog af og til grædende, specielt når talen faldt på børnene. Herudover kom det ikke til følelsesmæssige reaktioner, og han virkede nærmest følelseskølig, af ringe evne til følelsesmæssig kontakt med omgivelserne. Dette prægede bestandig samtalerne, der altid bevarede et vist formelt præg uden nogetsomhelst indtryk af dybere emotionel kontakt. Han udtalte sig tilsyneladende beredvilligt om foreliggende emner, men gav i realiteten yderst sparsomme oplysninger, var fåmælt, tilbøjelig til at udtrykke sig i intetsigende vendinger. Herunder var åbenbar ikke blot en mere almen uvilje mod at afgive udtalelser om personlige forhold, en vis udtalt åndelig blufærdighed, men også en direkte modvilje mod at blotlægge sig, blandt andet fordi han anså noget sådant for ikke blot utiltalende men også meningsløst og overflødigt, idet han een gang for alle havde anlagt en personlig vurdering af det passerede og derefter ikke kunne bringes til at tvivle på, at denne hans opfattelse kunne være rigtig. At han dermed gang på gang undlod at fremkomme med relevante oplysninger var utvivlsomt, men han syntes sanddru eller i hvert fald i god tro, når han udtalte sig. Efter han var blevet underkastet narcoanalyse, var han under flere samtaler langt mere talende end ellers, men da kun for endnu en gang at fastslå sine ufravigelige synspunkter, idet han fremdeles forblev ganske upåvirkelig overfor modræsonnementer. Han røbede herunder som i det hele taget en påfaldende mangel på evne til at anlægge nye synspunkter respektive til overhovedet at anskue andres vurderinger. Han røbede en næsten fanatisk klæben til en gang antagne anskuelser og forekom derhos ensidig og fantasiløs.

Han forekom normalt begavet af almindelig evne til opfattelse, op-

mærksomhed, koncentration og hukommelse. En psykiatrisk test klarede han middelmådigt.

Observanden kunne ved sin ensidige ståen på bestemte anskuelser umiddelbart synes at være af en vis fasthed og helstøbthed i personlighedsopbygning, men bag denne overflade virkede han selvusikker, mindreværdsfølelse og hæmmet, ængstelig på vagt overfor enhver tankegang, der kunne true med at bringe hans personlige „sandheder“ og synspunkter i fare.

Sammenfattende kan anføres: en langvarig psykiatrisk observation gav som resultat, at det måtte synes sikkert, at observanden i gerningsøjeblikket havde befundet sig i en sjælelig abnormtilstand, samt at denne ikke kunne formodes at tage sit udspring i nogen organisk hjernelidelse som af observanden selv anført. Derimod var det ikke lykkedes at klarlægge den sjælelige abnormtilstands art, motivet for drabshandlingerne eller de nærmere omstændigheder ved deres udførelse, og der syntes ringe mulighed for at komme løsningen af disse problemer nærmere, da netop det mere indgående kendskab til observandens sjælelige habitus, som observationen havde medført, afslørede hos ham en stærk modstand overfor forsøg på indtrængen i hans sjælelige oplevelser og en ganske svigtende evne til introspektion. Først med narcoanalysen opnåedes en dybere forståelse af problemerne, således at det blev åbenbart, at drabshandlingerne — som også det tidligere kvælningsforsøg — måtte tydes som afspændingsreaktioner (pathologiske enkeltreaktioner). Disse har da dannet afslutning på længerevarende sjælelige spændingstilstande opstået successivt ud fra bestemte sjælelige konflikter. Observanden har ikke på normal vis været i stand til at bringe konflikterne til afslutning, til at afreagere den deri indebårne affektspænding, der er blevet ham mere og mere uudholdelig, og sluttelig har han søgt udladning i de voldsomme og uforholdsmæssige afspændingsreaktioner — kvælningsforsøg og drab.

Narcoanalysen har da i det foreliggende tilfælde været af afgørende betydning for løsningen af de psykologiske problemer, observationen stillede. Men ikke blot er denne løsning af betydning derved, at den siger noget nærmere om observandens sjælelige tilstand i gerningsøjeblikket, men også derved at den viser, at observanden muligvis i fremtiden kunne komme i en lignende sjælelig spændingstilstand. Til imødegåelse heraf måtte en indgående psykoterapeutisk („personlighedsopbyggende“) behandling være nødvendig — hvorved narcoanalysen utvivlsomt på ny må under anvendelse.

H. Voldby.